

PETITA GUIA DE FLORA DUNAR del Parc Natural Maritimoterrestre des Trenc-Salobrar de Campos

Govern de les
Illes Balears

Illes Balears
Sostenibles

XENIB

XARXA ESPAIS NATURALS
ILLES BALEARS

Parc Natural Maritimoterrestre des Trenc-Salobrar de Campos

Textos i assessorament científic: Elisabet Guasp Bosch i Joan Carles Salom Tomàs

Revisions: Equip de gestió del Parc

Il·lustracions i disseny: Xisca Villoslada Maimó

DL: PM 00221-2024

Projecte finançat amb fons de l'Impost del Turisme Sostenible

ÍNDEX

1. Breu introducció als sistemes dunars
2. Fitxes descriptives de les principals espècies presents al Parc
3. Aprenem a observar la flora dunar
4. Activitat: Quina és quina?

1. BREU INTRODUCCIÓ ALS SISTEMES DUNARS

El Parc Natural Marítimoterrestre des Trenc-Salobrar de Campos és un indret que abasteix una gran diversitat d'hàbitats i d'espècies. Si més no, un dels valors més importants del Parc són les seves dunes i la vegetació que hi podem trobar.

Les dunes són acumulacions d'arena formades per la presència d'un vent sostingut més o menys intens que bufa en una direcció estable, amb capacitat per transportar grans d'arena. Tenen un paper fonamental en l'equilibri ecològic del sistema platja-duna, tant paisatgísticament, com per la seva funció de reservori d'arena, clau per a la regeneració natural de la platja. A més, són un lloc on es concentra gran diversitat de flora i fauna.

La flora dels sistemes dunars del Parc és molt rica i presenta unes característiques molt interessants. Les plantes que viuen a les dunes s'anomenen psammòfiles i estan adaptades a créixer i reproduir-se en aquests sistemes litorals. Han desenvolupat tota una sèrie d'estratègies per suportar unes condicions ambientals relativament dures, com: vents carregats d'aerosols salins, la incidència directa de l'onatge, i èpoques de gran insolació amb absència de pluja. És per això, que moltes de les espècies que hi creixen són exclusives d'aquests indrets, com ara el lliri de mar (*Pancratium maritimum*) o el borró (*Ammophila arenaria*), entre d'altres.

I tu, quines altres espècies de flora dunar coneixes? Series capaç d'identificar-les?

A continuació, et mostrarem vint-i-dues espècies característiques de la vegetació dels sistemes dunars del Parc, perquè puguis començar a familiaritzar-te amb cada una d'elles abans de sortir a fer una passejada.

2. FITXES DESCRIPTIVES DE LES PRINCIPALS ESPÈCIES PRESENTS AL PARC

BORRÓ DE PLATJA

Ammophila arenaria

Gramínia perenne pròpia dels sistemes dunars. De grans dimensions i sistemes d'arrels extensos (anomenats rizomes). Les fulles són d'un color verd grisós. Té un paper fonamental en la formació de les dunes davanteres mòbils (foredunes).

Estat de conservació: Preocupació menor (UICN)

Època de floració:

ALBADA O BOTJA DE CUQUES

Anthyllis cytisoides

Espècie arbustiva de color grisós i pilosa a les branques més joves. La inflorescència es caracteritza per tenir la forma d'una llarga espiga de flors grogues. La trobarem a les dunes ja fixades o reredunes dins les pinedes o savinars.

Estat de conservació: Preocupació menor (UICN)

Època de floració:

RAVE DE MAR

Cakile maritima

Planta herbàcia que sol colonitzar llocs on s'acumulen restes orgàniques abocades per la mar. Es caracteritza per tenir les flors de color violeta de quatre pètals i per produir fruits que recorden la punta de les fletxes. Les fulles són carnosos, d'un color verd brillant.

Estat de conservació: Preocupació menor (UICN)

Època de floració:

CAMPANETA DE MAR

Calystegia soldanella

Espècie herbàcia rastrera amb tiges de entre 60 i 90 centímetres de longitud. Les fulles són grosses, un poc carneses i en forma de cor. Les flors presenten coloracions rosades o púrpures amb estries blanques i centre grogós. Són acampanades i estan formades per cinc pètals soldats. És poc abundant a les platges del Parc, ja que creix on el cursos d'aigua rompen les dunes quan hi ha inundacions.

Estat de conservació: Preocupació menor (UICN)

Època de floració:

ESTEPEROL

Cistus clusii

Aquest arbust es caracteritza per tenir les fulles lineals i estretes, semblants a les del romaní i unes grans flors blanques. Pròpia de dunes interiors, creix als llocs oberts dels savinars.

Estat de conservació: Risc mínim (UICN)

Època de floració:

Crucianella maritima

Planta herbàcia amb tiges que poden arribar als 50 centímetres d'alçada, de color verd clar. Es caracteritza per la forma de les fulles, apilades unes sobre les altres, i el color groc de les seves flors, que són minúscules. La trobarem a les zones interdunars sempre a sotavent.

Estat de conservació: Preocupació menor (UICN)

Època de floració:

Cutandia maritima

Gramínia caracteritzada per tenir les tiges amb tendència a postrar-se sobre l'arena. Les inflorescències estan formades per espiguetes allargades i rígides. La planta presenta coloracions verd grisoses amb matisos violacis.

Estat de conservació: Preocupació menor (UICN)

Època de floració:

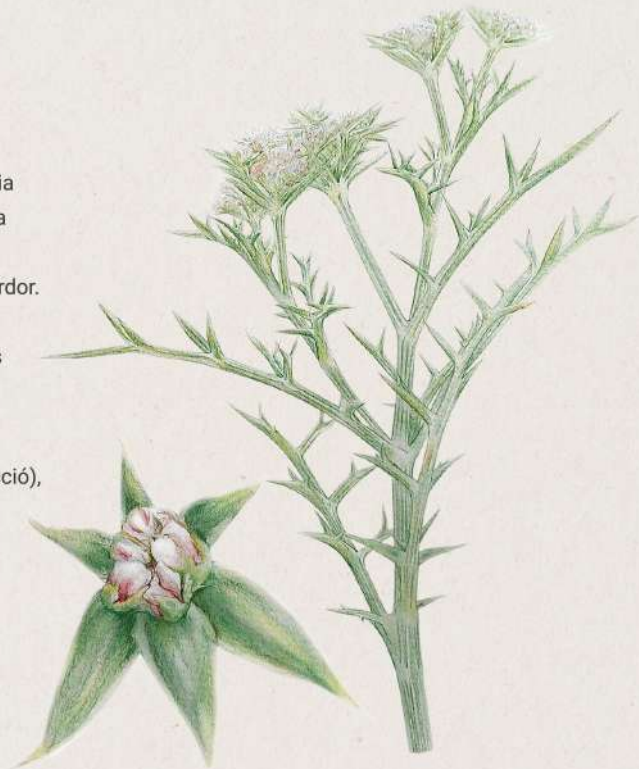

Echinophora spinosa

Èspècie herbàcia que presenta tiges rígides i ramificades i fulles espinoses. La seva morfologia recorda a un card. Les flors que formen la umbel·la són petites i de color blanc i les podrem observar durant l'estiu, mentre que els fruits maduren a la tardor. Les inflorescències ja seques amb les llavors, poden dispersar-se per la mar. La trobarem només a una àrea molt reduïda a les dunes davanteres.

Estat de conservació: Especial protecció (Catàleg Balear d'Espècies Amenaçades i d'Especial Protecció), Vulnerable (UICN)

Època de floració:

MARGALL DE PLATJA

Elymus farctus

Gramínia perenne molt freqüent a platges i dunes. Forma gespes poc denses i és més petita que l'espècie *Ammophila arenaria* (borró). Es diferencia d'aquesta perquè les espiguetes estan directament aplicades a les tiges. Té un paper fonamental amb la formació de les dunes embrionàries (echo-dunes).

Estat de conservació: Preocupació menor (UICN)

Època de floració:

CARD MARÍ

Eryngium maritimum

És una planta perenne, d'uns 15 a 60 centímetres d'altura. Es caracteritza per tenir unes fulles dures i punxegudes, de color verd clar, quasi gris.

Les flors i les fulles més pròximes a les inflorescències adquireixen diferents tonalitats de blau. El seus rizomes poden arribar a molta profunditat. En assecar-se, tota la planta o parts d'ella, redolen per les dunes empeses pel vent i dispersen així les seves llavors.

Estat de conservació: Preocupació menor (UICN)

Època de floració:

LLETRERA MARÍTIMA

Euphorbia paralias

Lletrera de tiges erectes que només es ramifiquen a la inflorescència i estan recobertes per unes petites fulles rígides dirigides cap amunt. Pot arribar als 80 centímetres d'altura.

Estat de conservació: Preocupació menor (UICN)

Època de floració:

CASCALL MARÍ

Glaucium flavum

Espècie herbàcia de color verd grisós. Les fulles són grosses i molt lobulades. Un poc carneses. Les flors són grosses i grogues, de quatre pètals i amb molts d'estams i anteres del mateix color. El fruit, molt característic, té forma de banya allargada i pot arribar als 30 centímetres. Sol créixer a llocs més pedrosos o terrigenos dins els sistemes dunars.

Estat de conservació: Preocupació menor (UICN)

Època de floració:

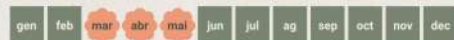

Helianthemum caput-felis

Petita mata perenne que es caracteritza per la forma de les seves flors de color groc vistós amb una petita franja de color taronja. Tota la planta, però especialment les fulles, està coberta per petits pèls que li proporcionen una coloració blanquinosa. Adopta el nom científic per la forma de les poncelles, que semblen el cap d'un moix (caput-felis) . La trobarem a les orles i clapès entre els savinars.

Estat de conservació: Planta protegida (conveni de berna. Directiva hàbitats). Vulnerable (UICN)

Època de floració:

FLOR DE TOT L'ANY

Helichrysum stoechas

Petita mata arbustiva i aromàtica, amb una olor que recorda la del curri. Les fulles són petites i lineals, de color grisós i textura vellutada .

Les seves inflorescències són ben característiques, de color groc intens. Pot arribar a una altura d'entre 30 i 60 centímetres. Creix on les dunes comencen a ser fixes.

Estat de conservació: Preocupació menor (UICN)

Època de floració:

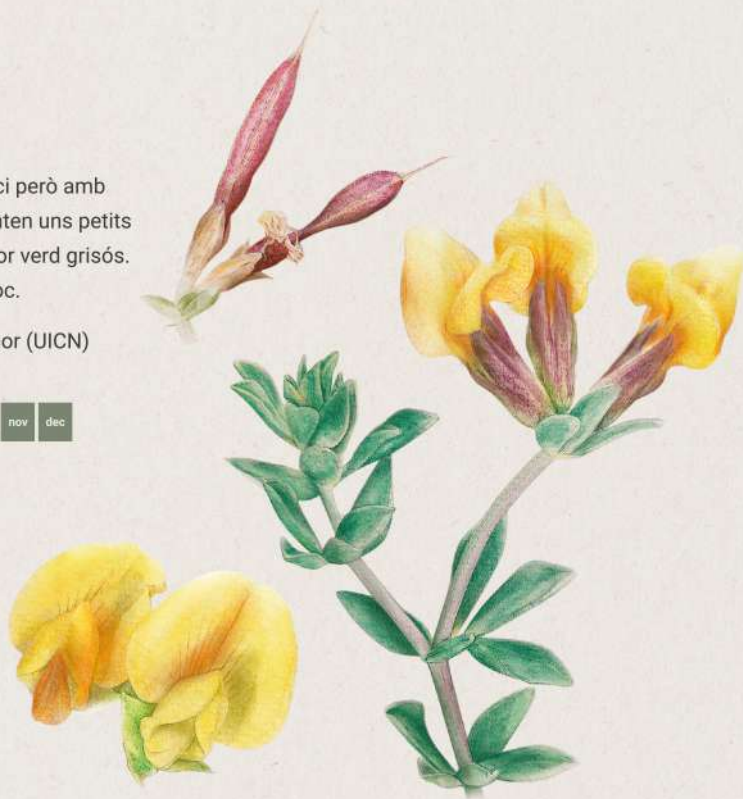
TRÈVOL DE MAR

Lotus cytisoides

És una planta perenne, d'aspecte herbaci però amb tija llenyosa. Les fulles i les tiges presenten uns petits pèls que els hi donen un aspecte de color verd grisós. Les flors són asimètriques i de color groc.

Estat de conservació: Preocupació menor (UICN)

Època de floració:

ALFALS MARÍ

Medicago marina

Planta herbàcia que només viu als arenals marins a les dunes davanteres (foredunes). La tija i les fulles estan cobertes per una densa vellositat, que li dona un aspecte característic i un to blanquinós-argentat. Les flors són petites i de color groc intens.

Estat de conservació: Preocupació menor (UICN)

Època de floració:

ALORENS

Ononis ramosissima

Petit arbust amb fulles de color verd viu, trifoliades i de tacte viscós. Les flors són de color groc intens amb fines línies de color vermellós, asimètriques. Creix a zones d'afloraments de marès o on el substrat d'arena és més bé escàs a la zona interdunar.

Estat de conservació: Preocupació menor (UICN)

Època de floració:

LLIRI DE MAR

Pancratium maritimum

Aquesta espècie sorprèn per les seves grans flors blanques, que es poden observar principalment durant els darrers mesos de primavera i els mesos d'estiu, moment en el qual les fulles ja comencen a assecar-se. A la resta de l'any, es pot identificar gràcies a les grans fulles allargades i entorcillades, d'un color verd intens. Les llavors són també molt característiques: petites estructures de color negre que pareixen carbó. Molt falagueres, i fàcilment transportables pel vent, tenen la capacitat de surar a la mar i dispersar-se a altres llocs.

Estat de conservació: Planta legalment protegida al Catàleg Balear. Dades insuficients (UICN)

Època de floració:

Reichardia tingitana

Planta herbàcia anual amb les inflorescències de color groc amb el centre bru, corresponent al color de les anteres. Les fulles són relativament grosses i dentades, de color verd obscur.

Estat de conservació: Preocupació menor (UICN)

Època de floració:

Silene Migjornensis

Petita planta herbàcia endèmica dels hàbitats dunars del Migjorn de Mallorca, es caracteritza per les seves petites flors, rosades, el calze soldat en forma de tub i estriat i les fulles i la tija vellutades, de color verd obscuro mesclades amb coloracions més vermelloses. Forma part de les pastures interdunars.

Estat de conservació: No determinat

Època de floració:

Teucrium dunense

Espècie arbustiva de tiges de fins a 35-40 centímetres.
Fulles i tiges de color verd molt clar i recobertes de petits pèls.
Les fulles són petites i amb els marges lleugerament ondulats.
Les flors són de color blanc.

Estat de conservació: Preocupació menor (UICN)

Època de floració:

FARIGOLA MASCLE O HERBA DE SANT PONÇ

Teucrium capitatum subsp. *malloricum*

Petita mata aromàtica de tiges i fulles de color verd clar recobertes de petits pèls. Les fulles són petites, lineals i amb els marges lleugerament ondulats. Les flors són de color rosat o púrpura.

Estat de conservació: Preocupació menor (UICN)

Època de floració:

3. APRENEN A OBSERVAR LA FLORA DUNAR

Ara que ja coneixem amb més detall les principals espècies de flora dunar del parc, és el moment de sortir al camp a identificar-les.

Per fer-ho, hem de seguir sempre les recomanacions següents:

- ✔ Observar la vegetació mai sobrepasant els tancaments de protecció habilitats. El trànsit de persones per sobre els sistemes dunars fa mal bé la vegetació i impedeix que aquests es formin o s'estabilitzin.
- ✔ Transitar sempre pels itineraris i senders marcats.
- ✔ És molt important no alterar el sistema. Per això, mai arrabassarem cap planta. Si volem documentar la nostra observació, utilitzarem una càmera fotogràfica o un quadern de camp, on podrem dibuixar tot el que veiem.
- ✔ Deixar sempre l'entorn natural tal com l'hem trobat en arribar.
- ✔ El fet d'observar la flora no ha de suposar una molèstia per les altres espècies que viuen al sistema dunar, com ara insectes o diferents tipus d'aus. Si veiem que podríem suposar una molèstia, ens desplaçarem a un altre lloc.
- ✔ Et recomanem sortir a fer l'observació durant la primavera, ja que és quan les principals espècies estan florides i són més fàcils d'identificar.

4. ACTIVITAT

Quina és quina? Identifica les espècies

Després de l'observació al camp, sabries identificar, a partir dels dibuixos quina és cada una de les espècies següents?

